

Po stopách vlastní krve

03. 03. 2011 | zdroj: <http://ekonom.ihned.cz/c1-50880350-po-stopach-vlastni-krve>

Vlastní rodokmen je luxus, který si nedovolí každý. Počet těch, kteří jej mají, však stále roste.

Spolumajitel autopůjčovny Czechocar Radek Olič si nechal zpracovat svůj rodokmen. Dozvěděl se, že jeho první zdokumentovaný předek bydlel v roce 1637 v malé vesnici na berounsku - v Hudlicích.

Tato informace vypadá na první pohled banálně. Jenže Olič, stejně jako všichni jeho mužští předci, pochází rovněž z Hudlic.

»Přestože jsem žil mnoho let v Praze, nikdy mě ani nenapadlo, abych si změnil trvalé bydliště. Ke svému domovu jsem měl vždycky velmi silný vztah - a teď už vím proč,« říká Olič nadšeně.

Lidí, kteří znají svůj rodokmen přibývá. »Klasické rodinné vazby se rozpadají, ubývá manželských sňatků, naopak přibývá rozvodů a nemanželských dětí. Tradiční systém se třští. Stále více lidí proto hledá jakousi kotvu v pátrání po minulosti vlastního rodu, v nacházení spojnic mezi sebou a svými předky,« nabízí vysvětlení předseda České genealogické a heraldické společnosti v Praze Martin Slaboch.

Mezník: Bílá hora

»Kam až jste se dostal?« Tak zní základní otázka, kterou si mezi sebou pokládají genealogičtí nadšenci.

»1600,« mohl by odpovědět předseda představenstva rodinného holdingu Kryspin Investment Ondřej Kryšpín.

Jde o rok, z něhož pochází první zjištěná zmínka o jeho rodu. 1600 je přitom úctyhodný letopočet. Období třicetileté války je totiž svým způsobem genealogický mezník.

Před rokem 1620 se údaje o narozeních, sňatcích a úmrtích obecně příliš nevidovaly. První matriční knihy u nás sice začaly vznikat už v 16. století, obvyklou praxí se však staly až po skončení třicetileté války.

Mnoho z toho mála starších matrik navíc válku nepřežilo. Vysledovat své kořeny v hlouběji do minulosti se proto může podařit jen potomkům šlechtických rodů.

Deoxyribonukleová matrika

Tyto informace však Ondřeji Kryšpínovi nestačily. Chtěl vědět více.

A moderní věda nabízí řešení: genetickou genealogii. Díky ní se mohl dozvědět i o příbuzných, vedle nichž vypadá jeho první zdokumentovaný předek sedlák Havel jako mladík.

»Má otcovská linie se objevila před osmnácti tisíci lety na Pyrenejském poloostrově. Mateřská zase před pětačtyřiceti tisíci lety na území dnešního Řecka,« popisuje Ondřej Kryšpín. K tomuto zjištění mu stačilo odeslat vzorek své DNA do genetické laboratoře.

Takový vzorek lze získat jednoduše a bezbolestně - stačí speciálním štětečkem odebrat buňky z ústní dutiny.

Asi největší zkušenosti s testováním genetického původu mají v Česku dvě laboratoře - Genomac a Forezní DNA servis. V obou se platí za základní verzi testu mateřské či otcovské linie zhruba dva a půl tisíce korun.

Za rozšířenou pak zhruba o dva tisíce více.

Jde sice o informace, bez kterých se můžeme docela dobře obejít, rozhodně ale nejsou nezajímavé. Vzhledem k tomu se z nich stávají oblíbené dárky.

»Zájem o dárkové šeky na zjišťování původu předků již tradičně výrazně stoupá před Vánocemi,« konstatuje ředitel společnosti Forezní DNA servis Daniel Vaněk.

Zjištěním původu ovšem hrátka s historií vašich genů zdaleka nemusejí skončit. Rozšířené verze testů mohou vysledovat i to, jak se rod pohyboval po světě.

Ondřej Kryšpín kupříkladu zjistil, že jeho mužští prapředci cestovali z Pyrenejí na území dnešních Britských ostrovů. Na to české doputovali mnohem později přes Německo.

Díky mnoha různým databázím je navíc možné výsledky testů porovnávat s výsledky tisíců lidí z celého světa.

Genomac například provozuje Českou národní genografickou databázi. (Nachází se na adrese www.genograf.cz, přístupná je však pouze těm, kteří se do ní zaregistrují.

»Databáze umožňuje nalézat a kontaktovat neznámé příbuzné, může jim rovněž pomoci vyplnit slepá místa v jejich rodokmenech,« popisuje vedoucí marketingu společnosti Genomac Jan Zástěra.

Staré dobré archivy

Jakousi obdobou kartáčku na odběr DNA jsou rodné listy a vlastně jakékoliv další informace o historii rodu.

S jejich pomocí je totiž možné zahájit pátrání v matrikách.

»Člověk, který chce zjistit, odkud pochází, se může buď vydat do archivů, anebo si najít někoho, kdo to udělá za něj,« konstatuje profesionální genealožka Helena Vodánová. Druhá varianta sice ušetří spoustu času, zato bude stát více peněz.

Kolik? »Záleží na tom, co všechno zjišťujeme. Základní strom genealog sestaví třeba už za deset tisíc korun, větší zakázka může přijít i na více než třicet tisíc,« přibližuje Voldánová.

Celková cena zakázky však závisí na mnoha faktorech.

Například se prodraží »stěhovaví« předci.

»Úplně přesnou cenu nikdy nestanovuji předem, klientovi mohu říct jen její přibližný rozsah, jelikož před zahájením práce nevím, jak často se předkové stěhovali, v jakém stavu jsou archivní materiály, jak jsou obsáhlé,« upozorňuje další profesionální genealog Miroslav Knopp.

Nejoblíbenější (a zpravidla rovněž nejlevnější) je podle něj rodokmen přímé otcovské linie. Ten sleduje pouze otce výchozí osoby, dědečka, pradědečka, ... a samozřejmě jejich manželky.

Podobným způsobem pak lze sledovat i mateřskou linii. V těchto případech se v deseti generacích jedná pouze o dvacet lidí. Mnohem náročnější je však takzvaný vývod předků, kdy se sledují všichni zúčastnění otcové a matky - nejen otec otce, ale i jeho matka a oba dva jejich rodiče - a tak dále.

»Při deseti generacích se tak jedná o 2046 zjištěných předků,« počítá Knopp.

Vývody předků jsou proto obecně mnohem dražší »zboží« než rodokmeny přímých linií. »Cena takového pátrání je odpovídající vynaložené práci,« vysvětluje Knopp.

Profesionálové a amatéři

Ten, kdo chce na genealogickém stromu ušetřit, se může pokusit sestavit si jej sám. Bez speciálního vzdělání se obejde.

»Málokterý profesionální genealog má odborné historické vzdělání. K tomu, abyste se naučili hledat a číst v matrikách, nepotřebujete mít vysokoškolský titul,« říká předseda genealogické společnosti Martin Slaboch.

»Vystudovala jsem obchodní akademii a genealogie byla dlouho jenom můj koníček,« potvrzuje jeho slova Voldánová. Bez schopnosti přečíst kurent, či jiná stará písmena, a porozumět německy a latinsky psaným záznamům se však genealog neobejde.

Profesionální stopař předků pak samozřejmě musí být dost zkušený na to, aby mohl pracovat rychle a spolehlivě.

Například Helena Voldánová zvládne zpracovat až dvacet zakázek za rok.

V republice má zhruba dvacet až třicet kolegů. Amatérských stopařů vlastní minulosti je však více. Jen těch, kteří jsou členy České genealogické společnosti, je přes sedm set. Moravská genealogická a heraldická společnost v Brně má pak okolo dvou set členů.

»K tomu však musíme připočítat i neorganizované rodopisce,« doplňuje Slaboch.

Kde hledat?

Počty genealogů zvyšuje skutečnost, že se takzvané mrtvé matriky stěhují ze zemských a oblastních archivů na internet. Předky je tak možné hledat i z domova.

Živé matriky, v nichž jsou zápisy o dosud žijících lidech, veřejně dostupné nejsou. Hledat v nich může pouze ten, koho se zápis týká, jeho rodina či ten, kdo má příslušnou plnou moc.

Do archivu se matrika stěhuje teprve po uplynutí stanovené doby. U knihy narození je to sto let a v případech knih manželství a úmrtí je to shodně sedmdesát pět let.

»Další důležité zdroje jsou například urbáře, gruntovnice či purkrechtní knihy,« popisuje Miroslav Knopp. V nich nalézáme nejruznější zprávy o majetkových poměrech našich předků - svatební smlouvy, smlouvy o převodech nemovitostí, zápisy věcných břemen či stanovení výše vrchnostenských dávek.

Kat a žebračka

Ne všechna rodopisná zjištění jsou ale pozitivní. Třeba Helena Voldánová byla nucena klientovi sdělit, že jeho prapředeek byl kat.

K jejím dalším ne zrovna milým zjištěním patří i zprávy o narození nemanželských dětí. »V jedné matrice ze 17. století jsem našla přímo záznam o narození syna - pancharta,« konstatuje genealožka.

Pokud někteří faráři nevěděli, koho zapsat jako otce narozeného dítěte, často se nespokojili s prostým konstatováním, že je neznámý. Tuto skutečnost mnohdy důvtipně opisovali. V matrikách si tak Voldánová přečetla i záznamy: »otec spadnul z jahody« a »otec se utopil na ledě«.

Nečekaná odhalení se mohou prakticky týkat kohokoli. Například genealožka Marcela Fremrová v případě prezidenta Václava Klause zjistila, že jeho praprapra...babička byla v soupise poddaných z roku 1814 označena jako »žebračka«.

Petra Sýkorová

Jak si vybrat genealoga

- Dejte na doporučení přátel. Možná vás překvapí, kolik lidí ve vašem okolí už zná svůj rodokmen.
- Budete-li vyhledávat přes internet, zkuste Seznam.cz - má specializaci »genealogické služby«.
- Věnujte pozornost regionální specializaci genealoga a ukázkám jeho práce.
- Uzavřete smlouvu, v níž bude přesně specifikováno to, co od genealoga očekáváte.
- Alespoň předběžně se dohodněte na maximální ceně, kterou jste ochotni za výsledky bádání

zaplatit.

- Pro kontrolu genealogovy práce je dobré požadovat uvedení zdrojů (tedy konkrétních matrik), případně i fotografie archivních materiálů.

Nejoblíbenější a také zpravidla nejlevnější je rodokmen přímé otcovské linie.